

Üzemtervek – Kamarai utasítások II.

Az 1815–1818. évi üzemtervek az erdők fenntartásáról, értékének emeléséről, a lehetőleg egyenlő évi hozam kihasználásáról, fokozatos felújító vágás alkalmazásáról, vetésről, ültetésről, pótlásról, legeltetési elő- és utótilalmakról stb. rendelkeztek.

Az üzemtervekben előírt munkák tervezését, végrehajtását, elszámolását és nyilvántartását a magyar udvari kamara által 1818-ban a diósgyőri uradalom erdőmesterének és az alerdésznek és vadásznak kiadott utasítások szabályozták.

Az erdőmester általános kötelezettségeit, a felettes szervekkel való kapcsolatát, a bányák hasznosítását, a faszénégetést az előzőekben már érintettük. Az erdőgazdálkodásra vonatkozó rész azzal kezdődik, hogy ha az üzemtervben meghatározott fakitermeléssel „a jó gazdálkodás kétértelműséggé válik vagy abból bármilyen hátrány származik”, és ezért módosítani akarja az üzemtervet, akkor készítse el javaslatát, azt terjessze fel a budai főerdőfelügyelőséghez „és várja a határozatot”.

Az erdőmester útmutatása mellett augusztus–szeptember hónapban a vágásokban jelölik ki a magfákat, a kitermelendő fákat, becsülik meg a várható épület- és szerszámfa, a fűrészlő, az öl- és a szénfa mennyiségét, saját szükséglet, értékesítés és úrbéri járandóság szerint. Tervezzék meg, hogy mit és mennyit termeljenek pénzért, és milyen egységbértért, mennyi lesz robotban elvégezve.

A fakitermelés november elejétől április 15-ig tart, az erdőmester gondoskodjon elég favágóról, akik igény szerint közelítsek is ki a vágásból a szén- és az ölfát. A termelésnél használjanak fűrészt, mert azt „nagy megtakarítás” érhető el. A vágásokat gyakran tekintse meg, ügyeljen arra, hogy a döntésnél, a feldolgozásnál és a sarangolásnál kíméljék az újulatot, szabályos legyen a hasábfá, az öl méretei stb.

Az erdőőr által átvett faanyagot választék szerint vegye számba és jegyezze be a raktárkönyvébe, hogy annak alapján a bérek és a fuvardíjak elszámolása megtörténhessen. A szabadon eladott épület- és szerszámfát az értékének megállapítása után az uradalmi bélyegzővel kell megjelölni. Az uradalom saját szükségleteire termelt faanyagot is utalványozni kell és annak értékét „a számlavezetés szabályainak megfelelően kell kezelni”.

A diósgyőri központtól távollevő parasznyi és mocsolyási kerülethez nem tartozott ipari üzem, ezért azok faeladását külön szabályozták. Az erdőőr méretjegy-

zéke alapján kifizették a fa árát, és az utalványra az erdőmester felírta a vevő nevét és lakhelyét. A kisebb értékű törzsek, az öl- és szénfa, a száradék tűzifa értékesítését az erdőőr intézte az erdőmestertől kapott bárcával, hóvégi elszámolással, pénzfeladással. A fakitermelés befejezése után az erdőmesternek minden vágást át kellett vennie és egyeztetni a vágás vagy a rakodó neve szerinti készleteket.

Évente szeptember 15-ig erdőművelési tervet és költségvetést kell készíteni, amit „a királyi magyar udvari kamarának betekintésre és engedélyezésre meg kell küldenie”. Erre azért volt szükség, mert az üzemtervek szerint „ha az önvétődésre a kellő időben számítani nem lehet, akkor minden késedelem nélkül a mesterséges felújításhoz kell folyamodni... ha szükséges, úgy az önvétődést, mint az ültetést kellő időben pótolni kell, és ezzel nem szabad késlekedni”.

Az elvégzett munkákról és észrevételeiről minden év májusában beszámolót készít, hogy „a magas udvari kamara az erdészeti személyzet tevékenységét és igyekezetét az elvégzett munkákban is megismerhesse”.

Fontos feladat volt az erdővédelem, az erdészeti és vadászati kihágások megakadályozása. Védni kellett az újulatot a legelő marhától, az erdőt a tüztől. A kihágásokról jegyzőkönyv készült, enyhébb esetben a büntetést maga róhatta ki, súlyosabb esetben az ügyész járt el.

Az utasítás részletesen szabályozta a vadászatot is. Szigorúan ügyelnie kell arra, hogy „a tilalmi időket pontosan tartsák be... a vadat akkor ejtsék, amikor az a pénztár számára a legelőnyösebb... a lödőt híven számolják el”. Kimutatást kell készíteni az uradalom szükségleteire megtartott, az uradalmi tisztviselőknek átadott és az idegeneknek eladott vadhúsról. Az „urbáriális vadászati robotot... semmi másra nem veheti és nem vétetheti igénybe... a tényleges szolgálatról este, a vadászat után cédulát töltsen ki”. Az alerdész és a vadász csak az erdőmester engedélyével vadászhatott, de a ragadozók elejtéséért külön jutalmat kaptak.

Az utasítás részletesen szabályozta a makkoltatást és a legeltetést, fűkaszállást. A július–augusztusi erdőjárás alapján készített becslési jegyzőkönyvvel kellett jelenteni augusztus 20-ig a prefektusnak, hogy mennyit ér a makkoltatás, melyik erdőrésztbe hány sertést lehet engedni. Egyeztették az árverés időpontját, mert „az árverésen mindig jelen kell lennie,

gondoskodnia kell arról, hogy a licitálók egymással család módon össze ne beszéljenek”. Az erdei rétek fűtermését a 3 évenként tartott árverésen „a legtöbbet ígérőnek” adták el. Az erdei legeltetés káros hatása ma is felismerhető. Az 1807. évi erdőtörvény meghatározta a legeltetési tilalmakat, de kikötötte: „vigyázni kell... a legeltetés gyakorlatilag lehetetlenné ne váljék”. Ennek szellemében az üzemtervek előírták, hogy a váltólegelőnek kijelölt vádászorvosban „a vágásoknak gyorsan való felújítására azért kell minden áron törekedni, mert azok 25 éven túli korban a legeltetés alól nem vonhatók ki”.

Az erdőmesternek, mint „szorgos gazdának” gondoskodni kellett az erdei méhészkedésről, az erdei gyümölcsök begyűjtéséről, az erdészeti lakások, épületek, utak karbantartásáról is.

Az alerdész és a vadász feladata az erdők és a vadállomány védelme és minden olyan cselekmény megakadályozása, amellyel az uradalmat kár vagy veszteség érné. A munkák végrehajtását ellenőrizték: a kijelölt fákat döntik-e, jó az épület- és szerszámfa a fűrészlő, a rakatok mérete, jó szemet égetnek-e, szakszerű a makkvetés és a csemeteültetés stb. Biztosították, hogy az erdőmester utasítása szerint milyen és mennyi vadat ejtsenek, az elejtett vad ne vesszen kárba, az úrbéres hajtók között tartsanak rendet, anélkül, hogy „az alattvalókat” zavarnák stb.

Befejezésül: Miskolcon a Szinva vize hajtotta a „Gubits vagy Liszt őrlő” malmot, amit 3 évenként, árverésen adtak bérbébe és 1814-ben 80, 1821-ben 120 forint volt az évi bér. Az 1830. évi leltár szerint értéke 768,20 forint, 1834-ben 320 forintért eladta az uradalom. Privatició!

Járasi Lőrinc

Állást keres

Alulírott Fekete Béla, Nyíregyháza, Ösvény u. 8. szám alatti lakos állást keresek. Negyvenéves vagyok, 23 éve dolgozom, 18 éve a szakmában mint kerületvezető erdőész. 2005-ben megszűnt a munkaviszonyom, azóta nem sikerült elhelyezkednem. Kérem, segítsenek a munkahely keresésében, legyen az bárhol az ország területén. Négy gyermeket nevelek, akik 2, 11, 15, 17 évesek. Kérem segítségüket, hogy el tudjak helyezkedni a szakmában. Köszönettel: Fekete Béla erdőész